

Harra Jens Pauli Heinesen, lærari og hövundur

Góði harra Heinesen!

Tey vanliga politisku sipini, ið eg nú í yvir 40 ár havi haft smellandi um oyruni, havi eg tikið sum tær umloysir, maður ikki kann sleppa undan, tá ið hann byrjar við einum kertistubba í stormi fyrri at lýsa fólkinum vegin til ta størstu hugsjónina, ið menniskjaliga sæð er komin upp til lyftan av teirri trælkaðu mannafjöldini til fræls og fri menniskjalig kor.

Henda hugsjónin er sosialisman.

Hon er ikki min privati ognarlatur.

Hon er alheims!

Men tygara tvær greinir hava vónsliglig meg.

Ikki tí, góði Heinesen, at tygum hava hug at leggja á kroppin á mær.

Tað taki eg sum sipini.

Men tí, at vónirnar og gleðin, eg hevði í tygara ágrýtni at royna at skriva og skapa kom at bera at tí, sum vit allir, sum byrjaðu at skriva, filosofera og skapa hava droymt um, at tað vildi koma tann dagur, at vit funnu anna í okkum, sum liggur og fossar burtur — hesar vónir og henda gleði næstan slóknaðu, tá ið og las tygara tvær greinir, ið eg skilji skuldi ikki bara tveita mær sum politikkara banahogg, men tær skuldu eisini jarðleggja ta hugsjónargrundarlag, ið vit javnaðarmenn og serliga P. M. Dam bardist á.

Tær næstan slóknaðu.

Ti eg havi ikki sæð hjálpalessari og hugsunnartómari roynd at spæla vismaður.

Fyrigveir mær, at eg kenni meg skylda at siga júst sum greinirnar virkaðu á meg.

Eg segði, at vónir mínar til tygum og gleðin mín í teimum næstan slóknaðu.

Næstan —

Tað kann vera, at tað eru onkrar umstøður, ið gjørdur, at tygum dattu so burtur úr rov-unum.

Eg vóni, at so er.

Eg ynski tað!

Tað fall mær so harmiligt, at tygum vistu, at tygum einki skiltu av orðinum og hugtak-inum livsfrælsi.

Og tað, sum enn og syrgiligari var, er at tygum fyrri líka-sum at sýna, hvussu yvirleikin tygum eru, taka tí í háðandi orðalagi, at ein kundi skriva greinir, margar greinir, bókur, ja, milliónur av greinum og bókum um livsfrælsi uttan at hava nátt longur enn at eingin skilti nakað av »livsfrælsismann-inum« háðandi beitt til mín.

Harra mín...!

Munur er á monnum.

Her í stovu míni sat ein av Noregs stóru og gløggu jurist-um og andsmonnum og odda-maður í mentunarlivinum í Noregi, Tonnes Andenæs.

Hann gleddi meg við ikki bara eini stuttari samrøðu, men við einari tímalangari samtalu um spurningar, ið eru uppi í dag, eisini hjá okkum.

Vit komu inn á hugtakið livs frælsi — hann skilti!

Nei, Heinesen, orðið stavar ikki frá nokrum dana, og tað er heldur ikki so, at ein einasti dani kann koma og siga, at hann hevur lagt orðini í mun-nin á mær og javnaðarmonnum yvirhøvur og rásina fyrri javnaðarmanna politikkk á livsfræls-igrundarlagnum.

Definisjónin ella orðið livs-frælsi í eigi eg kannina av.

Livsfrælsishugsjónin er ein partur av sjálvari sosialismuni, borin fram og »definerað« av mær sum formanni føroyska javnaðarmanna.

Eingin dani, eingin annar skal skemmast av hesum í ty-gara eygum!

Lat meg taka upp aftur brot úr brævi frá Tonnes Andenæs, har ið hann takkar fyrri samrøð-una og heldur fyrri:

«... Dine refleksjoner (út frá livsfrælsishugsjónini) om statsbe-grebet var meget inspirerende. Jeg har aldri sett det så klart for, at det er juristerne (hann er sjálvur mætur juristur), som har skapt statsbegrebet, men den dynamiske politikker som gir begrebet det indhold som svarer til det enkelte samfunds behov.

Statsbegrebet som sådant er egentlig politisk pasé, men juristeriet og ordmagien er så stor, at det ikke altid er hensiktsmessig for poli-tikerne å se bort fra »statsbegrebet«.

Jeg er selv jurist og jeg kan, tror jeg, se problemet fra begge sider.

Under vor samtale kom vi inn på den engelske labour-regjeringens arbejde med at finne en samarbejds form, som var tilfredsstillende både for moderlandet og de ulike samfunn rundt om i det britiske samveldet. Jeg tror, jeg her nævnte slagordet »Independence in associa-tion«. Her starter man med at kalte vedkommende selvstyrende folkesamfund for en STAT, for derefter å definere hva man i dette tilfelle legger i begrebet. På det vis nøytraliseres den spenningssituasjon, som de ytterliggående nasjonalister ønsker at holde ved like...»

So skrivar hann um oyggjar-flokkin Antigua, sum nýliga hevur fingið sjálvstýri, sum er ikki so viftgangandi sum tað sjálvstýri, vit hava, men teir kalla tað kortini »The State of Antigua, indepen-dence in association«.

— — —

Mær ger tað ilt, góði Heinesen, at tygum í greinum tygara sýna, at tygum hugsunnarlaga sæð, tá ið talan er um livsfrælsi, ikki eru slopp-in upp úr rossasporum, men liggja har trøllabundin av bersekarfræls-istølingini, ið gjøgnum öldir hevur rúnabundið ta ognarleysu fjøldina og fingið hana at »marsjera« og lata heilsu, limir og liv í einum gandarúsi, ið fekk hana at trúgva, at tað var fyrri fæðlandið, hon marsjeraði, fæðlandið, ið sum oft-ast ikki undir henni í munnin og so mikið sum eitt strá ella ein stein undir fótin.

Men tá ið hin ognarleysi kom heim aftur sum krypul og merkti, at teir, ið sendu hann út, helst vil-du hava hann úr eygunum, ásann-aði hann at tað var frælsi fyrri ber-serkin, fyrri hin múgvandi, veldis-harran, hann var vorðin krypul.

Ja, hann sá í iðrunnar skjálvta og hevðarhuga, at hann hevði verið teldur út í stríð fyrri at gera veldisharrans stóðugt sterkari og hansara egnu og hansara ognar-leysu kammiráta liv og kor enn og meiri trælkað.

— — —

Hetta ræður ikki fyrri Føroyar, hoyra vit okkara bersekarfrælsis-menn siga.

Jú, harra Heinesen!

Lagið og lyndið í frælsisorð-gonguni hjá teimum, sum í dag kóta seg at jarðleggja livsfrælsis-hugsjónina, er júst sum »frælsis-rópi« hjá teimum, sum finga mil-liónurnar av teimum ognarleysu at marsjera undir slagorðinum:

Vit jarðleggja figgindan!

Fosturlandið yvir alt!

Fosturlandið, sum teir einki áttu í!

Fosturlandið bara fyrri teir fáu!

— — —

Og eg má, eg kann ikki annað, hóast eg kenni vanvirðing stiga upp í mær, taka í hetta tygara lág-lyndis briksl, at danir skulu nýta okkum javnaðarmenn, ikki bara meg, men menn sum Hans Dals-gaard, Heðin Brú, Andreas Andrae-sen, Sámal Johansen, Jákup Berg, í síni tíð Martin Joensen, Hans Marius Ejdesgaard bara fyrri at nevna nakrar av andsmonnum inn-an fyrri javnaðarflokkin, nýta okk-um, ið tekna livsfrælsishugsjónar-grundarlag flokksins, at fremja sína imperialismu yvir fyrri føroyingum, okkum javnaðarmenn, sum eru teir einastu av føroysku politisku flok-kunum, ið hava talað reint og vunn-ið tað, sum er vunnin av stjórna-ligum og tjóðskaparligum sannum frælsi á livsfrælsis hugsjónargrun-darlagnum.

Halda tygum ikki, at tygum riða ov lagt her?

Harra Heinesen!

Tygum harmast yvir, at »lives-frælsismaðurin« tykist at verða sterkari í hvørjum og líkasum hyp-notisera ikki bara tey gomlu og eldru, men eisini hin vaksna ung-domin.

Tygum troysta tygum so við, at onkur sigur, at tey allrayngstu sig-ast at vera »órvísi«.

Men tað er ikki!

Júst tey allrayngstu verða øll, so hvørt sum tey koma at hoyra livs-frælsisboðskapin, at kalla øll at fylkjast um hann.

Tað kanska uggar, tá ið eg vissi tygum um, at tað er ikki »lives-frælsismaðurin«, sum hypnotiserar, men hugsjónin.

»Livsfrælsismaðurin« fer.

Eingin vandi fyrri øðrum!

Men hugsjónin er eftir hjá tjóð-ini sum dýrasti gripur hansara!

Annars tókk fyrri, at tygum ikki tagdu, og fyrri at tygum soleiðis gövu mær høvi til hesi orðini til tygara.

Kanska vit fáa eitt bræva-ella greinaskifti í lag inn á livsfrælsis-hugsjónarleiðina.

Tað hevði verið óført!

Við blidum heilsanum við bøn um umbering, um eg skuldi haft verið eitt sindur harður onkun-staðni.

Í Tinganesi, tann 7.1. 1968.

P. M. Dam.

Grønlandsrættindini

TAÐ ER og verður eitt hovudstak hjá JAVNAÐARFLOKKINUM at vinna okkum víðastu og rúmasta rættindi í Grønlandi. Flokkurin hevur áður vist sín sanna vilja á hesum oki, og úrslit eru vunnin; men ikki á mál: javnbjóðis bú-, virkis- og veiðurættindi.

Tað var tann tíð, tá fólkafløk-urin beinleiðis strikaði Grønland av stevnskrá síni, og sum eitt úr-slít av hesum eisini okkara veiðu-rættindi har.

Hetta rimar sjálvandi væl við fullveldis- ella loysingarstøðuna; tí júst við loysing kvetta vit ríkisfel-agsskapin og tey bond, ið eisini binda Grønland at okkum.

Ríkisfelagsskapurin botnar sjálv-andi í tí, at vit eisini skulu eiga sama rætt at seta okkum niður, reka virki á landi og veiða alla-staðni, har vit sjálvir vilja við teimum avmarkingum, sjálvandi, sum allaðandi eru at reka vinnu á teimum ymisku okjunum.

Vit eru ikki komnir á mál her, og tað hevur ikki verið so gott út-lit, tá talan hevur verið um at vika grønlandingar tann vegin, at okkum var givin

hesin javnbjóðis rættur við grønland-ingar sjálfvar á øll-um okjum. Tá P.

M. Dam seinast var logmaður, var hann í Grønlandi við sendinevnd úr Fø-

oyum, og tað, ið menn ikki høvdu trú rættliga uppá, kom tí í ein vissan mun at henda: munandi rætt indí vórðu vunnin á vinnuokjunum, ið hava verið okkara fiskivinnu til miklan bata.

6 nýggjar havnir vórðu opnaðar fyrri føroyskum fiskimornum og við teimum eitt nógv víðari og rúmari veiðioki til havs. Somu-leiðis varð ikki so litið vunnð á

øðrum okjum, og eisini hetta er komið væl við og hevur roynt føroyingum væl.

Men hetta var ikki nógv mikið. Meira kundi tá ikki vinnast á hes-um sinni. Allir samráðingarmenni-nir vóru kortini á einum máli um, at hetta var eitt sera gott úrslit — nógv betur enn væntað. Nú var bara at leggja alla orku í at vinna meira. Hitt fyrsta framlopið var gjørt — og eisini hitt størsta, ið nakrantíð er hent í Grønlandsmál-inum, sum altið hevur verið meir og minni eitt stríðsmál, sum eisini rimuligt er, tá hugsað verður um hin alstóra týðningin, hetta hevur havt fyrri føroyska fiskivinnu.

Undir sjálvstýrislandsstýrinum fór Hákun Djurhuus, logmaður við sendinevnd at samráðast við grøn-landingar.

Men á hestum sinni bar einki til. Sendinevndin kom aftur sum av torvheiðum. Har varð ikki vunn-ið so mikið sum hitt svarta undir-naglinum. Eitt óheppiligt úrslit. Vit komu at standa í stað — í somu støðu eitt alt ov langt ára-mál framyvir. Her royndist sjálv-stýrislandsstýrið okkum so illa sum hugast kann!

Nú leikar aftur á hjá okkum, og nýggjar samráðingar skulu skjótt fara fram við grønlandingar.

Tað nyttar sjálvandi litið at sen-da menn til samráðingar, sum hava í kvittan at kvetta ríkisfelagsskap-in við danir, og harvið skerja okk-ara rættindi í Grønlandi, so vit vera at meta javnt við allar aðrar útlendingar. Tað verður missur við lit.

Vit koma stórliga til afturs við-víkjandi okkara veiðu- og vinnu-likindum.

Okkara fiskimenn og fiskivinna fær ein meinán sting, ið verður at vinna á, tí tað, vit missa í Grøn-landi verður sanniliga ikki lætt at vinna aftur á øðrum okjum.

Ti má øll orka leggjast í at forða teimum flokkum, ið seta loysingina ella fullveldi fram um vælferð fi-skimanna og harvið føroyska sam-felagið sum heild.

Nógv meira enn helmingurin av okkara fiskiveiðu kemur undan Grønlandi og ikki so litið partur verður veiðdur frá landi av — av útróðramonnum, ið hava fing-ið heilt væl burtur úr, teir mána-áðirnar, teir hava verið har yviri.

Tað er sjálvandi meiningsleyst at forkoma nokrum ið vit hava vunn-ið og eiga, og uppaftur meinnings-leysari, tá vit hava allar góðar grundir at vóna, at vit kunnu vinna meira aftrat. Vinna víðari rættindi, vinna størri sømdir, vinna betri líkindi at veiða meira og harvið betri líkindi til størri veiðu hjá teimum, ið leita tann vegin.

Ein skerjingarpolitikkur her vil verða at kemast í mongum heimi í Føroyum, tí ræður um miðvíst at stríðast móti teimum, ið vilja ganga imóti livsfrælsipolitikk-inum!

FYLKIST VIÐ JAVNAÐAR-FLOKKINUM TIL STRÍÐ FYRÍ VÍÐARI OG RÚMARI BÚ-, VIRKIS- OG VEIÐIRÆTT INÐUM Í GRØNLANDI.

FYLKIST VIÐ JAVNAÐAR-FLOKKINUM TIL STRÍÐ FYRÍ HITT RÚMSTA LIVS-FRÆLSIÐ!